

Zabava in pouk.

(Dalje.)

5. Puščave.

Največa je puščava Juda, ki se razteza od Jeruzalema do jugozahodnega erta, mertvega morja. Puščava ni povsem nerodovitna in brez stanovalcev; priča temu so manjša sela in vasi, ki se notri nahajajo; spomnimo se le na Engadi. Puščava Cif, kjer se je David skrival, je le nekaj te puščave.

Na jugu Kanaana do Amalekičanov je puščava Bersabee.

Na zemljevidu se nam kaže puščava Bethsaida, na severni strani jezera Genezareth.

Puščava v pravem pomenu je bila Jerihunska puščava. Po divjih votlinah so bivali večkrat tolovaji; spominjamo se tukaj povesti od usmiljenega Samarijana.

6. Vodovje.

Poglavitna reka je Jordan, po nji je Palestina posebno označena in izražena. Svoje vire ima na južnem Antilibanonu, ki se tukaj zove Hermon. Iz treh večjih potokov se steka Jordan; skoz ozko dolino, katero oklepajo sterne pečine, teče stisnjena reka v malo, ločnato jezero Merom, v katero se izliva od zapada tretji dotok Jordanu. Jezero Merom je še 83 mtr. nad gladino sredozemskega morja. Od tod se začenja znameniti vsed Jordanske doline. Reka, kedar je največa, je široka 25 metrov, teče med ločnatimi bregovi in pride v kacin 4 — 5 urah iz jezera Meroma v jezero Genezareth, ki je uže pod morsko gladino okoli 200 metrov. Od jezera Genezareth teče ta poglavitna reka v hitrem padu mnogo se zavijaje. Ob konci doline je Jerihunska ravnina, ob zahodnem (desnem) bregu Jordana. Ob tem kraji so ob jordanskih bregovih božjepotniki, ki se navadno tu kopljejo; tukaj kažejo še prostor, kjer je Janez Kerstnik Jezusa kerstil. Po nižavi iz solnatega ila izliva se Jordan v mertvo morje.

Potok Karit, od katerega se govori v zgodbi preroka Elija, priteka na desnem bregu v Jordan; a potok Jabok na levem bregu; potok Cedron (Kidron) se izliva v mertvo morje. Potok Kison, ki namaka ravnino Jezrael, izliva se pri gori Karmel v zaliv Akon v sredozemsko morje.

Po jezerih Merom, Genezareth in Mertvo morje razpade tok Jordanov na tri dele: Jezero Genezareth ima čisto vodo in veliko rib, dolgo je 6 ur, a 3 široko. Opasujejo ga gorske stene in griči, spomladi je okoli njega vse krasno zeleno, a po leti se večjidel vse posuši, ker ni drevja. Ob Kristusovem času so bili vsi stopnjasti bregovi prav skerbno obdelani; rastle so tam poleg orehov palme, smokve, oljke,

žlahтно ovočje, vmes so bila stanovališča ljudi, sela in mesta, po jezeru so plavali čolni. Tukaj so apostoli, ribči iz Betsajde, mreže metali v morje, tukaj se je Jezus skazal v besedi in dejanji velemočnega. Iz med mest imenujemo tukaj Tiberias, Magdala, Kafarnaum in Julias.

Sedaj bi lahko vprašali, zakaj je Jezus naj raje tukaj učil in čudeže delal, a ne v Jeruzalemu, kjer je bilo poglavitno mesto in sedež judovskega bogočastja. — O Kristusovem času je šel glavni promet iz vzhoda čez Jeriho in Kafarnaum, zato se pri Kafarnaumu govori od colnarjev in mitarjev, kraji so bili okoli jezera Genezareth zelo obljudeni, beržkone so tukaj imeli premožni Judje svoje vile, glas o novem preroku, o Mesiji se je širil od ondot lahko po vseh krajih, med vse narode, od tod se je pa tudi Jezus lahko podal v samoto, kar je tudi res storil, kakor vemo iz svetega pisma, ob raznih prilikah. Ljudstvo ga je tu rado poslušalo in njegov nauk se je širil od tod v sosedno Fenicijo (žena iz Sarepte). Blagor mu, kdor se nad mano ne pohujša; Mesija je začel pri prostem ljudstvu, on ni hotel, da bi se bila vera od zgoraj dol ljudem vsilovala, zato ga vidimo najprej oznanovati svoj evangelij ubogim. Tako se menda po človeško more soditi v Jezusu, kateremu so rekli Galilejec.

Mertvo morje je dolgo 20 ur, a široko $4\frac{1}{4}$ ure. Nekedaj je bila (ob južnem delu?) rodovitna dolina Sidim, v kateri so bila mesta Sodoma, Gomora i. dr. Gole razpokane skale obdajajo jezersko gladino, ki je okoli 400 metrov pod morsko gladino, jezero samo je na severnem konci samo 550 metrov globoko, njegova tla stoje tedaj 950 metrov pod gladino sredozemskega morja; je tedaj naj globokeji vsed (izvzemši velika morja.) — (Primeri, kar sem po drugih virih pisal o tem morji v »Tov.« l. 1873, st. 135.) V morji ni živočih stvari, a nahajajo se na ustji vodá, ki se v morje izlivajo. Ob viharjih in potresih voda iz sebe meče asfalta ali zemeljne smole; ker je zelo slana, nje hlap prevleče tu in tam bregove s slano skorijo. Jezero se loči v gorenjo severno večje in globokeje, in v južno manjše plitvejše, po 5 metr. globoko jezero, loči ji poluotok Lisan (južna stran je bila menda nekđaj dolina Sidim, ki se je ob znani katastrofi posedla).

Razen imenovanih vodá imenujemo še Nehemijev vodnjak (kjer je najdel Nehemija sv. ogenj; živega ognja sicer ni bilo, a zajeli so kalne vode in ž njo polili daritev, in ogenj se je vžgal in pokončal daritev); studenec Silon, kal Bethesda, Jakopov vodnjak in vodnjak sv. Filipa. Studenec Silon je bil na jugovzhodu Jeruzalema. Izvirala je tam okusna voda, katero so napeljali po vodotočih v mestu. O kali (ribniku) Bethesda je govorjeno v povesti, ko je Jezus ozdravil 38 let bolnega.

Jakopov vodnjak, katerega je skopal očak Jakob, je bil ne daleč od mesta Sihem v Samariji. (Pogovor Jezusa sè Samaritanko.)

O vodnjaku sv. Filipa se bere v apostoljskem djanji, ko je sv. Filip kerstil kamornika kraljice zamurcev.

Poslednjič omenimo še vodnjaka preroka Elizeja. Iz sv. pisma je znan čudež tega preroka, ko je nepitno vodo v Jerihi izlečil.

7. Obnebje in letni časi.

Obnebje sv. dežele je vzmerjeno in zrak voljan — ni tako vroče, kakor bi človek mislil po južni legi te dežele. Na vreme in zrak vpliva bližnje morje. Letnih časov je prav za prav dvoje: poletje in zima. Ako izvzamemo viharne zimske dneve, je zima najprijetniši letni čas, ker mesca decembra in januarija uže cvetlice cvetó in aprila uže žito dozoreva. Poletje je vroče in suho. Mnogo zavisi od dežja, ker se ga izdatno potrebuje oktobra, ko je setev in v začetku marcija, preden začne žito cvesti; ako ga je pičlo, je slaba letina; potokov in studencev (vrelcev) je bilo od nekdanj malo, sedaj jih je pa še manj, od kar gozdov ni, potok Cedron je po letu ves suh. — V sv. pismu se večkrat govori od kapnic (štirn, Cisternen). Kaj so kapnice, to je sploh znano; tako, kakor nekdanj, napravljajo jih še dan danes; naj prvo jame zadelajo z cementom, ki ga pripravljajo iz pepela in apna, potem jih s kamnom vložé. Ako dolgo ni dežja, posušiti se morajo reke in potoki, studenci in kapnice, kakor ob Ahabovem času. Obila rosa nekako dež namestuje, pa menda le tam, kjer je gorovje blizo, od koder zvečer hladna sapa iz gor piha.

8. Zemeljski pridelki.

Da je bila dežela nekdanj rodovitna, ne pové le sv. pismo, to pričajo tudi stari zgodovinarji in potujoči. Judovski zgodovinar Flavij Josef nam opisuje okolico genezareškega jezera, da je izvanredno lepa ter ima rodovitna tla. Vsaka rastlina bujno poganja in vse je najbolje obdelano. Voljan vzduh je ugoden rastlinam. Orehi, ki nimajo radi prevelike vročine, rastejo poleg palmovih dreves, katerim le vročina ugaja, oljke in smokve, ki ljubijo sredno toploto, sponašajo se prav dobro. Narava se tako rekoč skuša, da združi nasprotno v jednom kraju, letni časi med sabo tekmujejo. Tla rodé različnega ovočja ne le samo jedenkrat na leto, marveč o raznih časih. Po deset mescev v letu so neprenehoma smokve in grozdje, drugo ovočje pa med njimi dozoreva.

Drugi potovalec pa piše tako-le: Gôre v obljubljeni deželi so sicer suhe in puščobne in imajo več skal, nego rodovitne zemlje; a nekdanji prebivalci so si znali pomagati. Od vznožja do verha so stopnje vsekali v goré, zemlje gori nanosili in sadili tam oljke, smokve in vinsko terto; sejali so tudi žita, sadili sočivja in imeli naj lepše pridelke. (Tako obdelujejo Maroniti še dan danes Libanonsko gorovje; stopnja za stopnjo je naselbina, po skalah se spenja vinska terta in po vertéh raste žlahno ovočje). V Palestini se nahajajo vse domače živali: goveda, konji, drob-

nica; perutnina vsake verste; čebele i. dr. Izmed zveri imenujmo leva, medveda, volka, lisico in šakala, hieno i. t. d.

Iz rastlinstva se nahaja: pšenica, rež i. dr.; sočivje vsake verste; potem pa še margarone (granatova jabolka), datelni, citrone, pomeranče i. dr., mira (smola, ki se je rabila pri maziljenji), narde (dišeče rastline, iz katerih se je napravljalo drago mazilo) balzam, drevesno volno i. dr.

Iz rudstva imenujemo: železo, kuper, asfalt (posebno pri mertvem morji), sol, žveplo.

9. Deželne nadloge; bolezni.

Dasiravno ima dežela prijetno obnebje in je rodovitna, obiskujejo jo tudi hude nadloge. Najhujših jedna je suša. Ako ni dežja, ali če ga ni dosti, nastane slaba letina, lakota in dragina (n. p. ob Jakobovem času, za časa kralja Ahaba i. dr.). Primeri se tudi, da prav hudi vetrovi, jednaki samum-u v Arabiji, letino pokončajo ali vso ali le nekaj.

Iz Arabije puščav prihaja kobilic včasih toliko, da pokončajo vse zelenje. Iz sv. pisma tudi vemo, da je bila tam gobova bolezen, tudi huda kuga je včasih davila ljudi. (Konec prih.)

D o p i s i.

Iz postojnskega okraja. (Odbita prošnja.) — Pri zadnji konferenciji, ki jo je obhajalo učiteljstvo našega šol. okraja letos julija meseca, sklenilo se je mej drugim tudi, prositi na višjem mestu za »draginjsko doklado« (Karstzulage) — učiteljem, službujočim v sod. okrajih: Il. Bistrica, Postojna in Senožeče. Prošnja prišla je v letošnji sezoni res pred visoki naš deželni zbor, — a preslavni ta zbor je ni uslišal.

Iz kakšnih razlogov se je ta peticija dejala »ad acta« — nam ni znano; a opravičena je bila zbog istinito zelo dragih razmér, v kojih je vzlasti v nekaterih okrajih omenjenih okrajev (n. pr. Senožeče, Postojna, Št. Peter, Trnovo) živeti učiteljem, ki tu, gledé ravno na te okolnosti, nič boljše dotirani niso nego g. kolegje drugje po Kranjskem. V zimskem času stane nakup drv dokaj novcev — in zima je po Krasu dolgo-trajna in silovita vsled hude burje, ki tú razsaja, — po leti pa — vsaj v večjih krajih, kakor v Postojni, Senožečah, Bistrici — podražujejo uže itak drago življenje še posebej tujci, ki pridejo na »zrak« ter kojih prihaja leto za letom več.

Kot vzgled draginje, ki zavlada po Notranjskem, naj navedem le nekaj dat iz kraja, kjer bivam in službujem sam. Tú stane kilo mesa 54 kr., liter vina — najcenejega — 40 kr., večerja — nič posebnega! — stane najmanj 30 kr., itd. itd. Kaj pa še-le drva po zimi! Tá so faktor! Peč pri nas je moloh, ki ti požré po zimi skoraj dá tretjino odmerjene ti plače. Star seženj drv — s cepljenjem vred — stane te 14 gld. Kuriti pa je tú treba — povprečno vsaj — od 15. oktobra do maja meseca. Zdaj pa izračuni, dragi čitatelj, koliko potem ostane borè-učitelju še za obleko in druge potrebe: telesne in duševne, — čeravno ima »visoko« plačo letnih pet sto forintov. — — —